

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศจากประเทศเกษตรกรรม มาเป็นประเทศอุตสาหกรรมอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวัตถุ ทำให้มีผลต่อเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และจิตใจของประชาชนอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533) การเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ทางวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายแก่การดำรงชีพทำให้คนในสังคมต่างต้องการ และแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาเป็นของตนให้มากที่สุดทั้งนี้เพื่อความสุข เกียรติยศและเพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม จึงก่อให้เกิดการแก่งแย่ง การแข่งขันในสังคมมากขึ้น บุคคลต่างเห็นแก่ตนมากกว่าส่วนรวม คุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานที่ยอมรับกันว่า ทำให้สังคมสงบสุขนั้นได้เสื่อมคลายลงมาก คุณค่าต่าง ๆ ทางจิตใจของคนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไป สังคมประสบปัญหามากขึ้น ในทุกด้านอาทิปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโจรกรรม ปัญหาการทุจริตต่อหน้าที่ ปัญหายาเสพติด ฯลฯ (กุหลาบ ตริยะสัตยกุลโกวิท, 2531) ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2525) ที่กล่าวไว้ว่า

“ประเทศไทยในขณะนี้ เป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาที่กำลังทำอยู่ในประเทศไทยขณะนี้ เป็นการทำความเจริญทางด้านวัตถุให้เกิดขึ้นเป็นส่วนมาก และความเจริญทางด้านวัตถุตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ในวิธีการทำมาหากินของประชาชนนั้น ย่อมจะต้องมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางใจขึ้นอย่างกว้างขวาง คุณค่าต่าง ๆ ทางใจนั้นย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึกที่เคยมีมาแต่ก่อนว่า อะไรดี

อะไรช้า อะไรถูก อะไรผิด ย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาทางสังคมส่วนใหญ่ ในยุคนี้ จึงเป็นเรื่องของการเบียดเบียนการเห็นแก่ตัว การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่ด้วยการปล้น ฆ่าเจ้าทรัพย์อันเป็นวิธีการโดยตรงไปจนถึงวิธีการอันอ้อมค้อม เช่น การคดโกงทุจริต การใช้อำนาจหน้าที่ซึ่งมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นให้แก่ตนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ"

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า สังคมกำลังประสบปัญหาเนื่องจากความเจริญทางวัตถุ ทำให้จริยธรรมของคนในสังคมเสื่อมถอย ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่จะลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ คือ การปลูกฝังจริยธรรมแก่บุคคลในสังคมซึ่งต้องอาศัย ความร่วมมือและประสานงานขององค์กร และสถาบันต่าง ๆ (กุหลาบ ตียะลัตยกุลโกวิท, 2531) การตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหา ความเสื่อมทางจริยธรรมในสังคมไทยนั้น ทำให้องค์กรและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หันมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นในสังคมโดยตรงและการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนจริยธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาจริยธรรมขึ้น ณ ศาลาสันติธรรม กรุงเทพมหานคร หลังจากนั้นเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2517 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้มีการตื่นตัวทั้งทางการวิจัย และทางการปฏิบัติ โดยเริ่มทำการวิจัยจริยธรรมที่เน้นทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กมีผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ 10 เรื่อง และเป็นการศึกษา ทั้งการวิจัยเชิงทดลองในห้องปฏิบัติการการวิจัยเชิงทดลองภาคสนาม และการศึกษาภาคสนามขนาดใหญ่ (ธำรง ชูทัพ, 2527)

นอกจากนี้ นักคิดและนักการศึกษาหลายท่านได้หันมาคิดกันอย่างจริงจังถึงความสำคัญและความหมายของจริยธรรมและการปลูกฝังจริยธรรมแก่บุคคลในสังคม ได้มีการจัดสัมมนาหลายครั้งโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การสัมมนาเรื่อง ปรัชญาชีวิตของคนไทย จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล ในระหว่างวันที่ 25-27 กันยายน 2521 การสัมมนาของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในระหว่างวันที่ 24-26 มีนาคม 2522 โดยสัมมนาเรื่อง ศิลธรรมกับศาสนาของโลก ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สุมน อมรวิวัฒน์, 2523)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมในระหว่างวันที่ 22-27 มกราคม 2523 ในเรื่องแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย ณ วิทยาลัยครู-อุบลราชธานี (ธำรง ชูทัน, 2527) และครั้งล่าสุด ระหว่างวันที่ 5-6 สิงหาคม 2534 ได้มีการจัดประชุมปฏิบัติการระดับชาติเรื่อง "กลยุทธ์การปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชน" ณ หอประชุมพุทธมณฑล จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันที่นับได้ว่าเป็นสถาบันที่สำคัญในการที่จะปลูกฝังจริยธรรม ให้แก่คนในสังคมก็คือ สถาบันการศึกษา เพราะเป็นสถาบันที่ให้ความรู้แก่เยาวชนของชาติทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาสามารถปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนของชาติได้อย่างได้ผล เพราะจริยธรรมมิได้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการอบรมสั่งสอนทั้งโดยทางตรงและโดยอ้อม จริยธรรมเป็นปัจจัยและพลังทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ เป็นเครื่องกำหนดความเจริญและความเสื่อมของสังคม หากคนในสังคมมีจริยธรรมสูงแล้วย่อมไม่ทำการที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคมอันจะส่งผลต่อประเทศชาติ อีกต่อหนึ่งด้วย (กุหลาบ ตียะลัตยกุลโกวิท, 2531) ซึ่งการพัฒนาเยาวชนนับเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเยาวชนเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่เต็มไปด้วยพลังทั้งทางกาย ความคิด สติปัญญา ความสามารถการเรียนรู้ (สุทิน เนียมพลับ, 2527) และในการปลูกฝังจริยธรรม แก่เยาวชนไทยนั้น ควรจะเริ่มปลูกฝังกันตั้งแต่เด็ก ในระดับประถมศึกษา ซึ่งจรรยา สุวรรณทัต (จรรยา สุวรรณทัต, 2522 อ้างถึงใน สุพัตรา คุณากาญจน์, 2529) ได้กล่าวว่า "เด็กในวัยแรกเกิดจนถึงวัยเด็กตอนต้น จะเป็นวัยที่สามารถซึมซับทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นวัยที่มีการเลียนแบบ ทั้งในด้านการกระทำและความคิด เด็กอายุ 4-6 ขวบ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบ มารยาท และวินัยในสังคม ช่วยเหลือพึ่งตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วงอายุ 7-12 ปี จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความคิดริเริ่ม การยอมรับ และการสร้างเสริมความมีระเบียบอยากเป็นอิสระ และการยอมรับกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อเด็ก" แนวคิดนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดของสนธยา นัตรมาศ (สนธยา นัตรมาศ, 2532) ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับ การปลูกฝังจริยธรรม ในเด็กวัยประถมศึกษาไว้ว่า"

"เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า จริยธรรมของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมากกว่า อิทธิพลทางพันธุกรรม รากฐานของจริยธรรม จะเริ่มก่อตัวขึ้นในบุคคลตั้งแต่แรกเกิด ในช่วงต้นของชีวิตเด็กควรจะได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรมมากกว่าในช่วงอื่น ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า "ไม้อ่อนดัดง่าย" และในบรรดากลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนี้ ครูนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะครูในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้ (6-12 ปี) ตามหลักทางจิตวิทยาพัฒนาการ ก็กล่าวไว้ว่า เด็กควรมีความสามารถในด้านพัฒนาความมีสำนึกที่ดี มีหลักจริยธรรมได้ นั่นก็แสดงว่าถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมให้ถูกต้องแล้ว เด็กก็จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมไปได้เป็นอย่างดี"

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็จะเห็นว่า เด็กในวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่สมควรจะปลูกฝังจริยธรรมให้อย่างเข้มข้น จริงจัง เพราะเป็นวัยที่สามารถจะเพิ่มพูนคุณลักษณะทางจริยธรรมได้มาก และเด็กในวัยนี้หากได้รับการปลูกฝังที่ถูกต้องแล้ว เขาก็จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมได้ดี ในวัย ต่อ ๆ ไป

ในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่ว่าด้วยจริยธรรมนั้น ได้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2445 เป็นต้นมา เรียกว่าวิชาจรรยาโดยกำหนดเพียงเนื้อหาสาระที่จะต้องสอนไว้ในแต่ละหัวข้อดังนี้

ศีล กำหนดให้สอนเกี่ยวกับข้อห้ามในการฆ่าสัตว์ การทำร้ายร่างกาย การทรมาณสัตว์การประพฤติน่าเป็นโจร และการกล่าวคำเท็จ

ธรรม กำหนดให้สอนด้วยการแนะนำให้มีเมตตากรุณาและความกตัญญู (ประไพพรรณ โภคัยสุนทร, ม.ป.ป.) และการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ก็ได้พัฒนาเรื่อย ๆ โดยเฉพาะหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยกำหนดให้เป็นเรื่องของจริยศึกษาโดยเฉพาะซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 30 คุณธรรม อันได้แก่ การไม่ประทุษร้าย ต่อชีวิต และร่างกายของ

บุคคลและสัตว์ ความเมตตา กรุณา การไม่โลภและไม่ขโมย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น การรู้จักความพอดี เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2520) ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ยังคงกำหนดให้มีเนื้อหาในเรื่องของจริยธรรมและหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอยู่ โดยใช้ชื่อว่า จริยศึกษา แต่ได้มีการปรับคุณธรรม (ซึ่งนำมาจากหลักธรรมและจริยธรรม) จากเดิม 30 คุณธรรมให้เหลือเพียง 13 คุณธรรม ทั้งนี้ได้รวมคุณธรรมซึ่งจัดอยู่ในพวกเดียวกันไว้ด้วยกันหรือครอบคลุมกันอยู่ และสามารถสอนไปด้วยกันได้ (ประไพพรรณ โกศัยสุนทร, ม.ป.ป.) ซึ่งทั้งนี้ มาจากผลการสัมมนาในระดับชาติ ที่เห็นว่าที่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 กำหนดคุณธรรมไว้ 30 คุณธรรมนั้น มากเกินไป ครูไม่สามารถสอนให้ครบได้ (จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช, 2534) ซึ่งคุณธรรมทั้ง 13 คุณธรรมประกอบด้วย

1. ใฝ่รู้	2. ซื่อสัตย์	3. อุตุน
4. ประหยัด	5. สามัคคี	6. ระเบียบวินัย
7. ตรงต่อเวลา	8. กตัญญู	9. เสียสละ
10. เมตตา กรุณา	11. กตัญญู	12. ยุติธรรม
13. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม		

แต่เนื้อหาของจริยธรรมไม่ได้มีอยู่ในเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเท่านั้น หากแต่ได้สอดแทรกในทุกกลุ่มประสบการณ์ และคุณธรรมทั้ง 13 ประการ ก็อาจจะยังไม่เพียงพอสำหรับจะปลูกฝังให้แก่เด็กในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจจะทำการศึกษาว่าในเอกสารประกอบหลักสูตรในระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตลอดจนหนังสือเรียน ได้บรรจุเนื้อหา ด้านจริยธรรม ไว้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับจริยธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ขอบเขตการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรม ที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ต่อไปนี้
  - 1.1 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
จำนวน 1 เล่ม
  - 1.2 คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จำนวน 1 เล่ม
  - 1.3 หนังสือเรียนชุดพื้นฐานภาษา ชั้น ป.1-2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จำนวน 4 เล่ม
  - 1.4 หนังสือเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 38/2531 เรื่อง การกำหนดหนังสือเรียน สำหรับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อันได้แก่

ระดับชั้น	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	รวม	หมายเหตุ
คุณลักษณะ ทางจริยธรรม								
1. กลุ่มทักษะ								
- คณิตศาสตร์	*	2	1	1	1	1	6	
- ภาษาไทย	*	*	2	2	2	2	8	
2. กลุ่มสร้างเสริม								
ประสบการณ์ชีวิต	*	*	1	1	1	4	7	
3. กลุ่มสร้างเสริม								
ลักษณะนิสัย	*	*	*	*	*	*	*	* : ไม่มีหนังสือเรียน
4. กลุ่มการทำงานและ								
พื้นฐานอาชีพ	*	*	*	*	*	*	*	
5. กลุ่มประสบการณ์								
พิเศษ	*	*	*	*	2	2	4	
รวม							25	

2. ในด้านที่เกี่ยวกับจริยธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมจาก พระบรมราชาชาวก ในรัชกาลปัจจุบัน นโยบาย เอกสารของทางรัฐบาล เอกสารของสถาบันที่ เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี จริยธรรมไทย งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช

2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยได้รับการตรวจสอบ ยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน จริยธรรมแล้ว ซึ่งกรอบของจริยธรรมที่รวบรวมได้ประกอบด้วย คุณลักษณะทางจริยธรรม 24 ประการ อันได้แก่

ความรับผิดชอบ	ความซื่อสัตย์ สุจริต
ความมีเหตุผล	ความกตัญญูกตเวที
ความมีระเบียบวินัย	ความเสียสละ
การรู้จัก สามัคคี	ความมัธยัสถ์ ประหยัด
ความยุติธรรม	ความอดสาหะ ชยันหมั่นเพียร
ความเมตตา กรุณา	การพึ่งตนเอง
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	การมีสัจจะ และความจริงใจ
การมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี	ความอดทน อดกลั้น
การตรงต่อเวลา	ความเป็นผู้มีวินัยธรรม
ความไม่รู้	การรู้จักประมาณตน
การไม่เบียดเบียนกัน	ความมีสัมมาคารวะ
การส่งเสริมคนทำความดี	ความกล้าทางจริยธรรม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะในส่วนของหลักสูตร และวัสดุประกอบ หลักสูตรเท่านั้น จะไม่รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ในการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์เป็น คำ วลี ประโยค และเป็นตอน

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาของจริยธรรมที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แต่เนื่องจากในช่วงที่ผู้วิจัยกำลังวิจัยอยู่นี้ หนังสือเรียน ในระดับประถมศึกษา ยังคงใช้หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อยู่ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ เอกสารที่ใช้จึงมีทั้งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ใช้ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร และหนังสือเรียนเพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่เหมาะสม กับสังคมไทยในปัจจุบัน

นิยามของคำที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การพิจารณาแจกแจงสาระหรือแนวคิดด้านจริยธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร โดยใช้แบบวิเคราะห์เป็นเครื่องมือและแสดงผลเป็นต้นเลขได้

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

คู่มือหลักสูตร หมายถึง คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือเรียน ในชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 38/2531 เรื่อง การกำหนด

หนังสือเรียน สำหรับใช้ในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

คุณลักษณะทางจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่พึงงาม ถูกต้อง และเป็นหลักเกณฑ์ที่ยอมรับในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมไทยปัจจุบัน ควรประพฤติปฏิบัติ หรือได้รับการปลูกฝังอันประกอบด้วย

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จและปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติ อย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเอง และผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุอันเป็นที่มาแห่งผล

ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความสำนึกในบุญคุณของบุคคลหรือสิ่งอื่นที่มีต่อตนเองและสังคม อีกทั้งพยายามตอบแทนพระคุณของบุคคลหรือสิ่งอื่น ๆ อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ ตามระเบียบแบบแผน กฎหมาย ข้อบังคับ กติกาของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม อันนำมาสู่ความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบในสังคม

ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

การรู้จักสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มด้วยใจรัก มีการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหา เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี และมีประสิทธิภาพ

ความมีธรรมาภิบาล หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรทั้งส่วนตนและส่วนรวม ตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์ คำนึงค่ามากที่สุด รวมทั้งรู้จักดูแลรักษา

ซ่อมแซมสิ่งของตนเองและส่วนรวม

ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความ
เป็นจริงและเหตุผล ปราศจากความลำเอียง

ความอดสาหัส ขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ท้อถอย เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง

ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความรัก ประารถนาดีที่จะทำให้ผู้อื่นเป็นสุข
และช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วย
ตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะ

ความเอื้อเนื้อเอื้อแผ่ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิต โอบอ้อมอารี
แบ่งปันและช่วยเหลือเจือจุน เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข และมีความพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

การมีสำนึก และความจริงใจ หมายถึง การปฏิบัติและการพูดตรงตามความ
จริง ด้วยความปรารถนาดี เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจถูกต้อง อีกทั้งปฏิบัติตามคำสัญญา
ปณิธานต่าง ๆ ที่ตนให้ไว้

ความมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี หมายถึง การรู้ตัวในสิ่งที่ตนกำลังกระทำ หรือจะ
กระทำว่ามีความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอย่างไร

ความอดทนอดกลั้น หมายถึง การรู้จักควบคุมการกระทำ และอารมณ์ของ
ตนให้อยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับ ไม่ก่อปฏิกิริยาใด ๆ เมื่อได้รับการกระทบจากการยั่วอา รมณ์
การประสบภัย ผิดหวัง หรือมีอุปสรรคเกิดขึ้น

การตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติ ภารกิจต่าง ๆ ตรงตามเวลาที่กำหนด
อย่างสม่ำเสมอ

ความเป็นผู้มีวิภาคธรรม หมายถึง การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่สังคมนั้น
ยอมรับว่าเป็นการกระทำที่ตรงตาม ถูกต้อง เหมาะสม กับกาล เทศะ

ความใฝ่รู้ หมายถึง ความอยากรู้ อยากทำในสิ่งต่าง ๆ และพยายามขวนขวาย
แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การรู้จักประมาณตน หมายถึง การรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะ
ความเป็นอยู่ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำรงชีวิตที่เป็นสุขและเหมาะสมในสังคม

การไม่เบียดเบียนกัน หมายถึง การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่นไม่ล่วงเกิน
ก้ำก๋ายหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งทางกาย วาจา ใจ

การมีสัมมาคารวะ หมายถึง การเคารพให้เกียรติต่อผู้อื่น อย่างเหมาะสมกับ
บุคคล กาลเทศะ ตามวัฒนธรรมของตน

การส่งเสริมคนทำความดี หมายถึง การช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้ที่ทำความดี
ให้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติและขยายผลการกระทำนั้นต่อไป

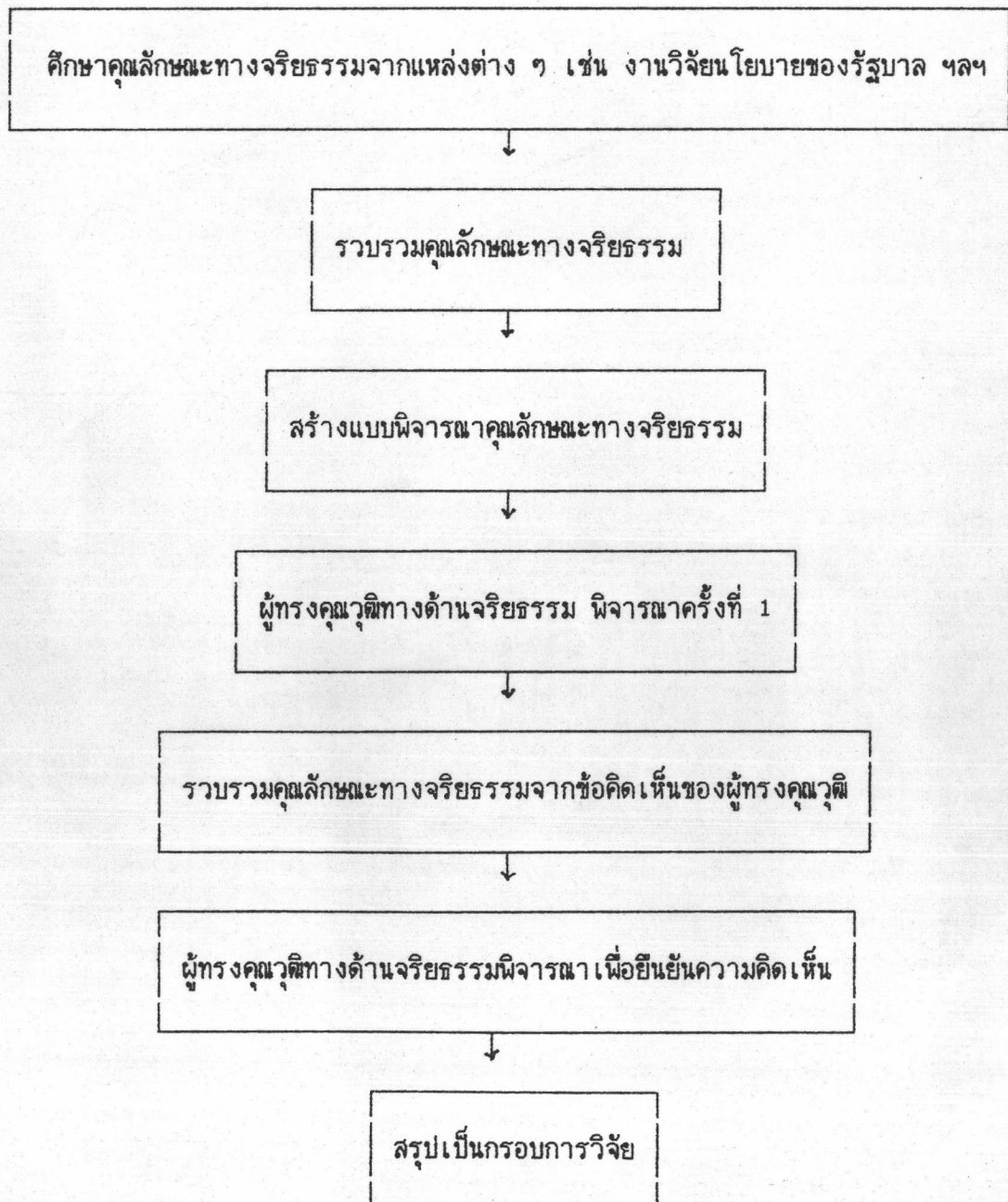
ความกล้าทางจริยธรรม หมายถึง การแสดงความกล้าในการคิดและกระทำ
แต่สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคล และตามกาลเทศะ

วิธีดำเนินการวิจัย

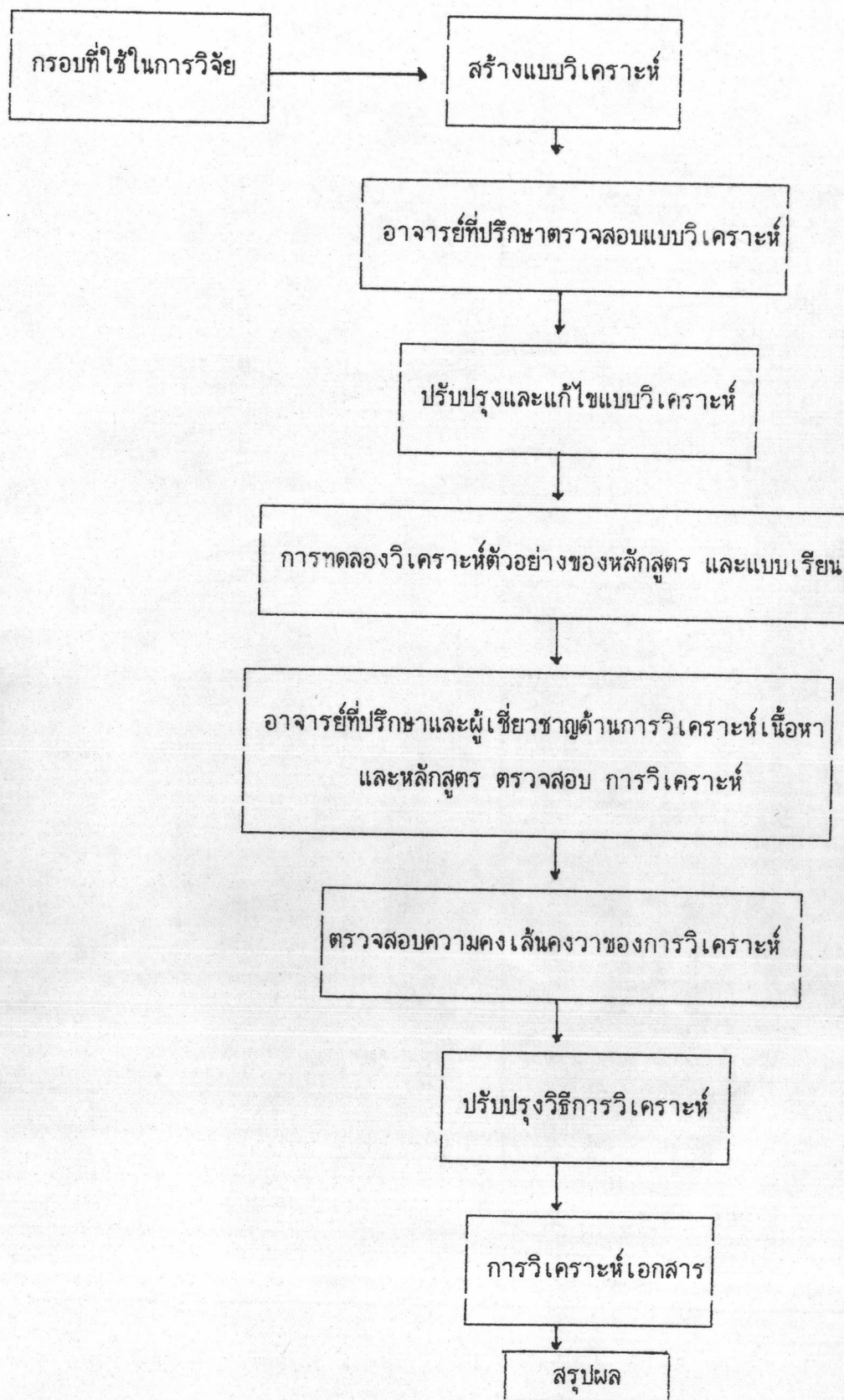
การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นพัฒนากรอบการวิจัย
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ขั้นพัฒนากรอบการวิจัย

2. ขั้นตอนการวิจัย

1. ชั้นพัฒนากรอบการวิจัย

1.1 ศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรจะมีสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยรวบรวมจากพระบรมราโชวาท ในรัชกาลปัจจุบัน นโยบาย เอกสารของทางรัฐบาล เอกสารของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีจริยธรรมชาวไทย งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.2 รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมจากการศึกษา ในข้อ 1.1

1.3 สร้างแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม (ดูในภาคผนวก)

1.4 นำแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม ในข้อ 1.3 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรมพิจารณาและให้ข้อคิดเห็นครั้งที่ 1 โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม มีผลงานการเขียนบทความตำรา ตลอดจนการอภิปราย

2. เป็นบุคคลที่สนใจและแสดงออกให้เห็นถึงความพยายามที่จะพัฒนาจริยธรรม โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการอภิปราย กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

3. เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม เช่น การวิจัย การวิเคราะห์ การวิจารณ์บทความ เป็นต้น

4. เป็นบุคคลที่มีความสนใจ และให้ร่วมมือในการตอบแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม

1.5 รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมจากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรม

1.6 นำแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรมพิจารณาอีกครั้งเพื่อยืนยันความคิดเห็น

1.7 นำผลจากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรมมาสรุปเป็นกรอบการวิจัยภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 นำกรอบการวิจัยในขั้นที่ 1 มาสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร

2.2 นำแบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์ ได้เครื่องมือในการวิจัย เรียกว่า แบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร (ดูในภาคผนวก)

2.4 ทดลองวิเคราะห์ตัวอย่างของหลักสูตร และหนังสือเรียน โดยนำผลการวิเคราะห์ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง

2.4.1 นำตัวอย่างการวิเคราะห์ ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิเคราะห์เนื้อหา และหลักสูตร จำนวน 4 ท่าน (ดูในภาคผนวก) พิจารณาและตรวจสอบความตรง (Validity) ในการวิเคราะห์เนื้อหา

คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักสูตร

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาหรือการวิเคราะห์หลักสูตร

2. เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่อผลการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร

2.4.2 ผู้วิจัย สุ่มตัวอย่าง หนังสือ 1 เล่ม โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย นำมาวิเคราะห์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ซ้ำอีก 1 ครั้ง โดยให้ระยะห่างกัน 2 สัปดาห์ เพื่อหาความคงเส้นคงวา (Consistency) ในการวิเคราะห์เนื้อหา

2.4.3 นำข้อมูล และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข การวิเคราะห์เนื้อหาให้ถูกต้องรัดกุมยิ่งขึ้น ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.5 ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 31 เล่ม ด้วยตนเอง ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

ก. การแจกแจงความถี่ เพื่อจะทราบจำนวนของแต่ละคุณลักษณะทางจริยธรรม ที่ปรากฏในเอกสารแต่ละประเภท

ข. ใช้ค่าร้อยละ เพื่อแสดงความมากน้อย ของคุณลักษณะทางจริยธรรม

2.6 สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรม โดยนำเสนอในรูปของตาราง
ประกอบคำบรรยาย

การนำเสนอผลการวิจัย

ลำดับขั้นตอนของการเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 บท ดัง

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย ขอบเขตการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัดของการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย
คำนิยามของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในส่วนสุดท้ายเป็นรายการอ้างอิง และภาคผนวก